

Преди малко повече от век жителите на хълмовете близо до град Анян, провинция Хънан, продали на един от местните аптекари многобройни „драконови кости“, които се оказали коремни щитчета от измрял вид констенурка. После се изяснило, че в древността те служили за гадаене. Жреците ги нагорещавали и по това, как те се напуквали, предсказвали бъдещето. След това записвали прилежно между пукнатините на какви въпроси какви отговори са се получили. По-късно учените разчели древните надписи.

Но и преди разчитането им, сведения за най-древната история на китайския народ се намирили в каноничните книги „Шудзин“ (Книга на летописите) и „Шидзин“ (Книга на песните). В летописите на „Шудзин“, които би трябвало да бъдат по-достоверни, историческите факти често се смесват с фантастични измислици, а народните песни, събрани в „Шидзин“ донесли до наши дни по-автентични сведения за бита на обикновените хора от онова далечно време. Много данни се намират и в книгите на Сима Цян. От неговите записки, от двете канонични книги, от гадаелните надписи, от археологичните находки, историците узнали много неща за древната държава, наречена Шан.

Начело на държавата стоял владетелят и първожрец Ван, обкръжен от робовладелската аристокрация. Просъществувала шест столетия, държавата Шан достигнала голямо могъщество. После тя започнала да залязва, отслабена от народното недоволство и от бунтовете на робите. Когато съседното племе Чжоу, живеещо на запад в долината на река Вейхъ, я нападнало, първата велика робовладелска държава на Китай рухнала. От нея останали само надписи по щитчетата от костенурка и прекрасно излети, гравирани и патинирани бронзови съдове.

Учените съпоставили данните от „чжу шу дзи нян“ („Бамбукови анали“ - хронологични записки, съставени в Древен Китай в периода Джанго (V-III вв пр.н.е.) и сведенията в инските надписи стигнали до извода, че държавата съществувала още през XVI в. пр.н.е.

През 1928 г. започнали разкопки на остатъците от последната столица на Шан - Ин, близо до съвременния Анян при село Сяотун, провинция Хънан. Всички събрани материали и намерените за пръв път в края на XIX в. надписи на кости от животни, отнасящи се до последния период от съществуването на династията, дават картината на тогавашния живот - производителни сили и обществени отношения по това време. Откриването на историческото находище Ин е най-важното събитие в археоложките среди на Китай през 20-ти век.

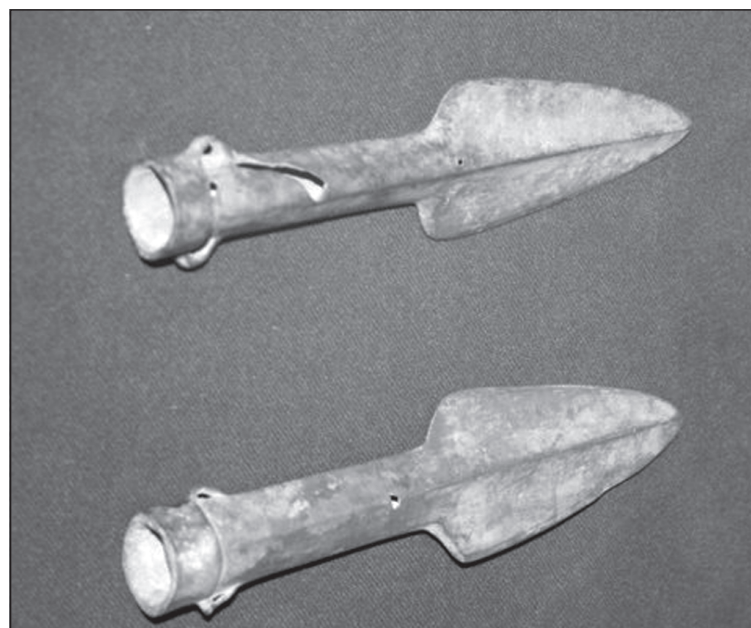
ДИНАСТИЯ ШАН

Тази робовладелска държава

заемала плодородната долина по средното и долното течение на Хуанхъ. Жителите ѝ се занимавали главно със земеделие. Освен със зърнени култури, развивали овощарството, отглеждали черничев дървета заради развитието на бубарството. Използвали са в съвсем примитивен вид напояването под формата на оросяване. При разкопките до Лоян и Анян били намерени медни лопати - по-съвършени оръдия на труда. Вече използвали редица животни, като се започне от слона и се завърши с копринената буба. Занаятите също били напреднали, особено изработването на бронзови съдове. От това време са се запазили каменните оръдията и от кости.

В периода на Шан занаятчийството се отделило от земеделието. Развивало се бързо и достигнало своя разцвет, особено грънчарството и изработването на съдове от мед.

Обществото през този период било ранноробовладелско. В намерените надписи били открити йероглифи с които се обозначават робите: си, фу, тун, дзай, чен, пу - според работата, те били за домакинство или като ратаи в селското стопанство, за лов. За разслоението свидетелстват намерените остатъци от големи дървени къщи с каменни основи и землянки. В погребенията на знатните са намерени скъпи изделия от бронз и нефрит,

украсени оръжия. Заедно с господарите са погребвани и техните слуги или приближени, очевидно част от тях робите. В периода на Шан били запазени в значителна степен остатъци на първобитно-общинен строй.

По време на династията Шан вече имало държава, основана на частната собственост. От тогава историята на Китай навлиза в цивилизационна епоха. Китайската цивилизация произлиза от различни градове-държави по поречието на Жълтата река през епохата на Неолита, а писмената история на Китай започва с династията Шан.

В средите на археолозите, Ся се приема за първата династия в Китай, въпреки че все още няма сигурни доказателства. Основна през 16-ти век пр.н.е.тя просъ-

отводняване - канали отвеждали водата към моретата, а други канали служили за напояване на отдалечените полета. Успял не само да спре разливите, но и увеличил селскостопанската продукция. Император Шан бил впечатлен от неговата упоритост и за отплата го направил свой наследник, вместо родния му син. След като седнал на трона, Ю разделил страната на 9 провинции. В знак на преклонение пред императорската власт, губернаторите на тези провинции изпратили на владетеля бронз, от който били изработени 9 триножника върху които имало картини, описващи особеностите на тези провинции. Ю наредил деветте триножника да бъдат изложени пред вратите на двореца му, като символ на неговата власт над познатия дотогава свят. Постепенно

триножниците се превърнали в символ на суверенитета

на владетелското достойнство, и доказателство, че този, който ги притежава, е избран да властва от Небето.

Ю предал властта на своя син Ки, вместо да я даде на най-достойния и способен човек, както станало с неговото коронясване. Така прекъснал наложения дотогава модел на управление и сложил начало на династичния метод.

За по-нататъшните владетели от династия Ся е известно много малко. При императора Тай Канг е имало въстание от неговите петима братя, което застрашавало единството на държавата. Следващият император не бил способен да управлява потъналите в пороци министри. Сима Цян например, често говори за шанските владетели в негативна светлина, като особено рязка е оценката за последния уан - Шоусин, който управлявал в 1154-1122 г. Според него този владетел увеличил значително данъците, в резултат на което народът започнал да недоволства. Не били доволни и аристократите, а сред военачалниците имало такива, които въставали. В „Шудзин“ има сведения за въстание през XII в. пр.н.е.

През цялото си съществуване шанската държава водела непрестанни войни със съседните китайски племена. Някои по-силни племена формално останали независими, но фактически попаднали под влиянието на шанските владетели. Към тях били циен, шу и джоу. С времето обаче те толкова укрепнали, че престанали да плащат данък на шанските владетели, а след това започнали и да нападат техните владения. Имало бунтове.

След поредица от битки решаващото сражение между шанската и джоуската армии станало при Муо. Армията на Шоусин претърпяла поражение и той се самоубил. С неговата смърт приключила и епохата Шан (Шан-Ин) в китайската история.

Людмила СЛАВЧЕВА